

Διαδρομές στη διδασκαλία της νέας ελληνικής
Διαδρομές στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας

Άρθρο

«Δεύτερη/Ξένη γλώσσα και στρατηγικές κατανόησης λεξιλογίου: μελέτη περίπτωσης»

Συγγραφέας

Θωμαΐς Ρουσουλιώτη

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Περίληψη

Στόχος της παρούσας έρευνας είναι να ανιχνεύσει τις στρατηγικές που υιοθετούν οι διδασκόμενοι την ελληνική ως δεύτερη γλώσσα στις Στρατιωτικές Σχολές Αξιωματικών Σωμάτων στην Ελλάδα με σκοπό να κατανοήσουν το λεξιλόγιο στον γραπτό λόγο. Κατά τη διάρκεια αυτής της έρευνας οι διδασκόμενοι απάντησαν σε ένα ερωτηματολόγιο, ενώ οι διδάσκοντές τους έδωσαν συνέντευξη. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι τα συμφραζόμενα και οι γενικότερες γνώσεις που ο έχει ο διδασκόμενος τη δεύτερη ή ξένη γλώσσα σχετικά με ένα θέμα - οι οποίες υποβοηθούνται από τις υπόλοιπες λέξεις μέσα στην πρόταση- παίζουν τον πιο σημαντικό ρόλο στην κατανόηση του λεξιλογίου. Αυτό το συμπέρασμα πιθανόν επιβεβαιώνει τη δύναμη του συνταγματικού άξονα στην πρόταση, αλλά κυρίως ενισχύει την ολιστική προσέγγιση όλων των θεμάτων που σχετίζονται με τη διδασκαλία του λεξιλογίου. Η διαδικασία της τριγωνοποίησης των αποτελεσμάτων ενίσχυσε την αξιοπιστία της έρευνας.

Λέξεις κλειδιά: λεξιλόγιο, στρατηγικές, κατανόηση γραπτού λόγου, δεύτερη/ξένη γλώσσα

Περίληψη στα αγγλικά

The aim of this study is to investigate the strategies that learners of Greek as a second language in Military School Officer Corps adopt in order to understand vocabulary in writing. During this study the learners answered a questionnaire, while their teachers gave an interview. The results indicated that context and the general knowledge the L2 learner probably has about the topic -which is mainly supported by the other words of the sentence- play the most important role in understanding vocabulary. This conclusion partly confirms the power of the syntagmatic axis in the sentence, but mainly reinforces the holistic approach with all the matters that have to do with the teaching of vocabulary. The process of triangulation reinforced the reliability of the research results.

Περιεχόμενα

1	Εισαγωγή	4
1.1	Αποσαφήνιση εννοιών	4
2	Προηγούμενες έρευνες	5
3	Ερευνητικά ερωτήματα	8
4	Σχεδιασμός και μεθοδολογία της έρευνας	8
4.1	Συμμετέχοντες	8
4.2	Μετρήσεις	9
5	Αποτελέσματα της έρευνας	11
5.1	Πώς οι διδασκόμενοι τη δεύτερη/ξένη γλώσσα προσεγγίζουν τις άγνωστες λέξεις;	11
5.2	Ποιες πρακτικές βοηθούν στην κατανόηση της σημασίας των λέξεων στη δεύτερη/ ξένη γλώσσα;	13
5.3	Φύλο και υιοθετούμενες στρατηγικές κατανόησης του λεξιλογίου	15
6	Τα αποτελέσματα της έρευνας στους διδάσκοντες	16
6.1	Πρώτο ερώτημα: <i>Με ποιον τρόπο γίνεται η διδασκαλία του λεξιλογίου;</i>	16
6.2	Δεύτερο ερώτημα: <i>Διδάσκετε κάποιες στρατηγικές κατανόησης λεξιλογίου και αν ναι, σε ποιο στάδιο των μαθημάτων;</i>	16
6.3	Τρίτο ερώτημα: <i>Ποιες είναι αυτές οι στρατηγικές; Μπορείτε να αναφερθείτε σε αυτές πιο αναλυτικά;</i>	17
7	Συμπεράσματα	17
8	Συζήτηση	18
	Βιβλιογραφία	19

1 Εισαγωγή

Το λεξιλόγιο, και ειδικότερα η κατανόηση και η χρήση αυτού, αποτελεί έναν από τους πιο σημαντικούς παράγοντες που λαμβάνονται υπόψη κατά τη διδασκαλία/εκμάθηση και αξιολόγηση του επιπέδου γνώσης όχι μόνο της μητρικής, αλλά και της δεύτερης/ξένης γλώσσας (Schmitt 2000, Nation 2001, Read 2002). Οι στρατηγικές κατανόησης λεξιλογίου αποτελούν υποκατηγορία των στρατηγικών εκμάθησης λεξιλογίου. Ως εκ τούτου, σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνηθούν οι στρατηγικές που υιοθετούν οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι, και ειδικότερα οι αλλοδαποί φοιτητές των στρατιωτικών σχολών στην Ελλάδα, για την κατανόηση του λεξιλογίου στον γραπτό λόγο κατά τη διδασκαλία/εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας¹. Για τον λόγο αυτό πραγματοποιήθηκε έρευνα στους διδασκόμενους την ελληνική ως Γ2 στη Στρατιωτική σχολή αξιωματικών σωματίων Θεσσαλονίκης². Τα αποτελέσματα της έρευνας διασταυρώθηκαν με τα αποτελέσματα έρευνας που έγινε στη συνέχεια στους διδάσκοντες των φοιτητών της σχολής.

1.1 Αποσαφήνιση εννοιών

Από τις αρχές της δεκαετίας του '90 επιχειρείται να γίνει σύνδεση των στρατηγικών που υιοθετούν οι διδασκόμενοι τη Γ2 όχι μόνο με το στοιχείο της επικοινωνίας στη γλώσσα στόχο, αλλά και με το στοιχείο της απόκτησης γνώσης κατά τη μαθησιακή διαδικασία. Προς την κατεύθυνση αυτή προσανατολίζονται και οι ορισμοί όπως αυτός των Chamot & O' Malley που θεωρεί τις στρατηγικές ως «ειδικούς τρόπους επεξεργασίας της πληροφορίας που ενισχύουν την κατανόηση, την εκμάθηση ή τη διατήρησή της» (1990: 1). Η Oxford, από την άλλη, (1990:8) θεωρεί τις στρατηγικές ως «ειδικά, αυτοκατευθυνόμενα βήματα³ που πραγματοποιούνται από τους διδασκόμενους, για να ενισχύσουν τη δική τους διαδικασία εκμάθησης». Αργότερα, η ίδια προσθέτει (1992/1993:18) ότι οι στρατηγικές εκμάθησης γλώσσας είναι «ειδικές πράξεις, συμπεριφορές, βήματα ή τεχνικές που χρησιμοποιούν (συχνά σκόπιμα) οι διδασκόμενοι, για να βελτιώσουν την πρόοδό τους στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων στη Γ2. Οι στρατηγικές μπορούν να διευκολύνουν την εσωτερικοποίηση, τη διατήρηση, την ανάκτηση ή τη χρήση της νέας γλώσσας. Οι στρατηγικές είναι εργαλεία για την αυτοκατευθυνόμενη συμμετοχή, απαραίτητα για την ανάπτυξη επικοινωνιακής ικανότητας».

---

¹ Γ2 από εδώ και στο εξής.

² ΣΣΑΣ από εδώ και στο εξής.

³ Για το θέμα αυτό βλ. και Psaltou-Joycey (2010).

Επίσης, ως στρατηγικές ορίζονται εκείνες οι ενέργειες «που οδηγούν στην ανάπτυξη του γλωσσικού συστήματος που χτίζει ο μαθητής και επιδρούν άμεσα στη μάθηση» (Rubin 1987: 22, σύμφωνα με τον Lessard-Clouston 1997), ενώ για τον Cohen οι στρατηγικές είναι «συνειδητές ενέργειες από τους ομιλητές της δεύτερης γλώσσας που μπορούν να χρησιμοποιηθούν είτε κατά την εκμάθηση είτε κατά τη χρήση της δεύτερης γλώσσας» (1998: 9).

Από το περιεχόμενο των παραπάνω ορισμών φαίνεται ότι ξεκινά να μεταφέρεται η εστίαση από το προϊόν των στρατηγικών, που είναι η γλωσσική και κοινωνιογλωσσική ικανότητα, στη διαδικασία και στα χαρακτηριστικά των στρατηγικών μάθησης, ώστε ο όρος να αναφέρεται πλέον όχι μόνο στο αποτέλεσμα της χρήσης τους που είναι η επικοινωνία, αλλά και στη διαδικασία που είναι η μάθηση. Για αυτό και στην παρούσα εργασία υιοθετούνται για τις στρατηγικές οι ορισμοί της Oxford (1990 & 1992/93).

Κρίνεται σκόπιμο, ωστόσο, στο σημείο αυτό να καταγραφεί και η άποψη του Nation. Ο Nation (2001), αντί της παροχής ενός ευδιάκριτου ορισμού των στρατηγικών εκμάθησης του λεξιλογίου, έχει επιλέξει την απαρίθμηση των χαρακτηριστικών τους. Σύμφωνα με το Nation (2001:217), μια στρατηγική πρέπει να:

- συμπεριλαμβάνει την επιλογή, δηλ. πρέπει να υπάρχουν διάφορες στρατηγικές, για να επιλέξει κανείς από αυτές
- να είναι σύνθετη, δηλ. πρέπει να προηγηθούν διάφορα στάδια, πριν οδηγηθεί κανείς στην εκμάθηση
- να απαιτεί γνώση και να παρέχει οφέλη μετά την εκμάθηση
- να αυξάνει την αποδοτικότητα της εκμάθησης και της χρήσης του λεξιλογίου.

2 Προηγούμενες έρευνες

Για περισσότερο από τριάντα χρόνια διεξάγονται έρευνες σχετικές με την εκμάθηση του λεξιλογίου στη Γ2. Για αυτόν τον λόγο αποφασίστηκε να παρουσιαστούν συνοπτικά αυτές που υποστηρίζουν τα ερευνητικά ερωτήματα και τη μεθοδολογία που υιοθετήθηκε στην παρούσα έρευνα. Ειδικότερα, ο Mizumoto (2010:44) κατέγραψε, μεταξύ άλλων, επιλεγμένες έρευνες που αφορούν τη χρήση περισσότερων από μία στρατηγικών εκμάθησης λεξιλογίου, έναντι μελετών που διερευνούν τη χρήση μιας συγκεκριμένης στρατηγικής, και διαπίστωσε ότι ο παραπάνω τρόπος διερεύνησης των στρατηγικών εκμάθησης του λεξιλογίου στη Γ2 είναι ιδιαίτερα χρήσιμος από ερευνητική άποψη (2010:51), διότι οι εκάστοτε διδασκόμενοι τη Γ2 επιλέγουν να χρησιμοποιούν μια ποικιλία στρατηγικών με εντελώς προσωπικά κριτήρια και ανάλογα με τον σκοπό εκμάθησης της γλώσσας.

Οι Erten & Williams (2008:56) προσπάθησαν να διατυπώσουν συμπεράσματα για το ποια, ανάμεσα σε δύο στατιστικές διαδικασίες, είναι πιο κατάλληλη, για να διαπιστωθεί η αποτελεσματικότητα των στρατηγικών εκμάθησης λεξιλογίου, ο υπολογισμός του ποσοστού ή των συντελεστών συσχέτισης. Τα αποτελέσματα της έρευνας (2008:68-69) έδειξαν ότι ο υπολογισμός του ποσοστού μπορεί να δώσει πιο ρεαλιστική εικόνα της αποτελεσματικότητας της εκάστοτε στρατηγικής από τους συντελεστές συσχέτισης. Το θετικό στοιχείο της συγκεκριμένης έρευνας έγκειται στο ότι ο υπολογισμός του ποσοστού επιτρέπει στους ερευνητές να μελετήσουν κάθε μία στρατηγική εκμάθησης λεξιλογίου ξεχωριστά σε αντιδιαστολή με την ολιστική αντιμετώπισή τους βάσει των συντελεστών συσχέτισης.

Ο Gu (2003:1) επιχειρήσει να παρουσιάσει εν συντομία τις πιο πρόσφατες έρευνες σχετικά με την εκμάθηση του λεξιλογίου και να εντοπίσει τα σημεία που χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης. Ειδικότερα, υποστηρίζει (2003:16) ότι έχει γίνει εκτεταμένη έρευνα όσον αφορά την εξεύρεση γενικών προτύπων χρήσης των στρατηγικών. Ωστόσο, η επιλογή, η χρήση και η αποτελεσματικότητα των στρατηγικών εκμάθησης του λεξιλογίου εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το είδος της διεκπεραιωτικής δραστηριότητας, το διδασκόμενο (τα γνωστικά και πολιτισμικά στιλ μάθησης, τα κίνητρα), και τα συμφραζόμενα (context) είτε πρόκειται για τη μητρική, τη δεύτερη ή την ξένη γλώσσα.

Σύμφωνα με τους Laufer & Hulstijn (2001) και Meara (1998), σε θεωρητικό επίπεδο έχει πραγματοποιηθεί επαρκής έρευνα όσον αφορά την εκμάθηση του λεξιλογίου στη Γ2. Ωστόσο, απαιτείται περισσότερη εμπειρική έρευνα σε σχέση με την εκμάθηση του λεξιλογίου κατά τα διάφορα στάδια κατάκτησης της Γ2. Η διεξαγωγή ερευνών και η εξαγωγή συμπερασμάτων πρέπει να γίνει κατά περίπτωση, ανάλογα με το κοινωνικοπολιτισμικό και εκπαιδευτικό πλαίσιο, την ηλικία, το φύλο και το γλωσσικό επίπεδο των διδασκόμενων.

Βέβαια, η εκμάθηση του λεξιλογίου, σύμφωνα με τους Meara (1996) και Nation (1982), κάθε άλλο παρά στατική διαδικασία αποτελεί. Οι αντιλήψεις για την εκμάθηση του λεξιλογίου σύμφωνα με έρευνες που έχουν γίνει, όπως αυτή των Watkins & Biggs (1996), διαφέρουν από πολιτισμό σε πολιτισμό, ενώ η ίδια στρατηγική μπορεί να εφαρμοστεί με διαφορετικό τρόπο. Για αυτό κρίνεται χρήσιμο να γίνει έρευνα για το πώς οι υιοθετούμενες στρατηγικές από τους διδασκόμενους σχετίζονται κατά περίπτωση με τα αποτελέσματα της μαθησιακής διαδικασίας (Schmitt, 2000).

Η έρευνα στην περίπτωση αυτή κρίνεται σκόπιμο να κινηθεί ανάλογα με το πεδίο στο οποίο δίνεται έμφαση. Αν, δηλαδή, δοθεί έμφαση, όπως τονίζει ο Ellis (1994) στη σημασία του λεξιλογίου, η έρευνα θα κινηθεί προς αυτή την κατεύθυνση. Αν, ωστόσο, η έρευνα εστιάζει στην αυτόματη χρήση του λεξιλογίου, θα πρέπει να μελετηθούν στρατηγικές που επικεντρώνονται στη συχνότητα, στην πρόσφατη δημιουργία

και στην κανονικότητα του λεξιλογίου. Ειδικότερα, προς την κατεύθυνση αυτή κινούνται οι μελέτες των Segalowitz, Watson & Segalowitz (1995) οι οποίες μελετούν το φαινόμενο του λεξιλογικού αυτοματισμού.

Σε άλλες έρευνες αναζητείται η στρατηγική που θεωρείται καλύτερη για την καλλιέργεια του λεξιλογίου. Ωστόσο, τις δύο τελευταίες δεκαετίες (Ahmed 1989, Sanaoui 1995, Gu & Johnson 1996, Parry 1997) διαπιστώθηκε ότι η ποικιλία των στρατηγικών που υιοθετούν οι διδασκόμενοι και το προσωπικό σιλ μάθησης αποτελούν παράγοντες που επιδρούν σε μεγαλύτερο βαθμό στην επιτυχή κατάκτηση του λεξιλογίου, αλλά και γενικότερα στην εκμάθηση της γλώσσας, από οποιαδήποτε ατομική στρατηγική. Ένα ολοκληρωμένο, αλληλένδετο, λειτουργικό και δυναμικό λεξιλόγιο στη Γ2 αναπτύσσεται σταδιακά και μεγαλώνει μόνο αν ο διδασκόμενος χρησιμοποιεί στρατηγικές που στοχεύουν περισσότερο στην καλύτερη χρήση παρά στη διατήρησή του.

Έρευνες έχουν γίνει και για τη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ φύλου και υιοθετούμενων στρατηγικών. Στην έρευνα της Üster (2008) συμμετείχαν 200 ενήλικοι διδασκόμενοι την αγγλική ως Γ2. Στόχος της έρευνας ήταν να ανιχνεύσει τις πιθανές διαφορές μεταξύ λειτουργίας εγκεφάλου και υιοθέτησης στρατηγικών εκμάθησης λεξιλογίου μεταξύ γυναικών και ανδρών. Στα συμπεράσματα της έρευνας αναφέρεται ότι οι γυναίκες ενεργοποιούν περισσότερες στρατηγικές κατά τη διαδικασία εκμάθησης λεξιλογίου από ό,τι οι άντρες. Οι άντρες υπερέχουν στη χρήση των μνημονικών στρατηγικών, ενώ οι γυναίκες χρησιμοποιούν σε μεγαλύτερο ποσοστό τις προσδιοριστικές, τις κοινωνικές και τις γνωστικές στρατηγικές.

Στην έρευνα της Marttinen (2008) συμμετείχαν 50 μαθητές Λυκείου (upper secondary school) οι οποίοι διδάσκονταν την αγγλική ως δεύτερη γλώσσα. Από τους 50 συμμετέχοντες στην έρευνα οι 31 ήταν άντρες και οι 19 γυναίκες με ηλικία από 16 έως 24 ετών. Η Marttinen δεν κατέγραψε σημαντικές διαφοροποιήσεις όσον αφορά τη χρήση των στρατηγικών εκμάθησης λεξιλογίου μεταξύ γυναικών και αντρών. Οι πιο δημοφιλείς στρατηγικές όπως η γραπτή επανάληψη, η ανάγνωση και η γραφή χρησιμοποιούνται στον ίδιο βαθμό και από τους άντρες και από τις γυναίκες. Σημειώθηκαν μόνο ορισμένες μικρές διαφοροποιήσεις με τους άντρες να χρησιμοποιούν σε μεγαλύτερο βαθμό τις μεταγνωστικές και τις γυναίκες τις μνημονικές στρατηγικές.

Η Catalán (2003) πραγματοποίησε έρευνα σε 581 ισπανόφωνους διδασκόμενους τη βασκική και την αγγλική ως Γ2 σε σχέση με τις στρατηγικές που χρησιμοποιούν για την κατάκτηση του λεξιλογίου. Το δείγμα αποτελείτο από 279 άντρες και 302 γυναίκες. Κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι γυναίκες κάνουν όχι μόνο σε μεγαλύτερο βαθμό χρήση των στρατηγικών, αλλά υιοθετούν τελικά και περισσότερες στρατηγικές από ό,τι οι άντρες. Οι γυναίκες χρησιμοποιούν κυρίως τις συμβατικές στρατηγικές κατάκτησης λεξιλογίου, τις στρατηγικές εκμαίευσης (elicitation), τις στρατηγικές απομνημόνευσης (rehearsal) και τις στρατηγικές

σχεδιασμού (planning). Οι άντρες από την άλλη επιλέγουν, ως επί το πλείστον, την εκμάθηση του λεξιλογίου με τη χρήση εικόνων.

Τέλος, ο Gu (2002) έκανε ευρείας κλίμακας έρευνα σε 850 ενήλικους Κινέζους που διδάσκονταν την αγγλική ως Γ2. Διαπίστωσε ότι οι γυναίκες χρησιμοποιούν κατά κόρον τις περισσότερες από τις στρατηγικές που είναι συνδεδεμένες με την επιτυχή εκμάθηση του λεξιλογίου στη Γ2, ενώ οι άντρες χρησιμοποιούν τις στρατηγικές αυτές σε μικρότερο βαθμό.

3 Ερευνητικά ερωτήματα

Η έρευνα, πλέον, στο πεδίο της εκμάθησης γλωσσών είναι προσανατολισμένη στον διδασκόμενο και εστιάζει κυρίως στην ανίχνευση του τρόπου με τον οποίο μεμονωμένοι διδασκόμενοι επιχειρούν την εκμάθηση του λεξιλογίου (Mizumoto 2010:12). Στην παρούσα εργασία γίνεται προσπάθεια να εντοπιστούν οι στρατηγικές που υιοθετούν οι διδασκόμενοι την ελληνική ως Γ2 στη ΣΣΑΣ Θεσσαλονίκης όσον αφορά την κατανόηση του λεξιλογίου στον γραπτό λόγο, αλλά και να προσδιοριστούν εκείνες οι πρακτικές με τις οποίες διευκολύνεται η κατανόηση αυτού. Ιδιαίτερα επιχειρείται να δοθεί απάντηση στα εξής ερωτήματα:

1. Ποιες στρατηγικές χρησιμοποιούν οι αλλοδαποί φοιτητές της ΣΣΑΣ όσον αφορά την κατανόηση του λεξιλογίου στη Γ2;
2. Ποιες πρακτικές⁴ τους διευκολύνουν στην κατανόηση του λεξιλογίου;
3. Υφίσταται συνάφεια μεταξύ φύλου και υιοθετούμενων στρατηγικών;

Οι απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα θα προκύψουν, στη συνέχεια, από τη διασταύρωση των απαντήσεων των διδασκομένων με τα αποτελέσματα έρευνας που έγινε στους διδάσκοντες των φοιτητών.

4 Σχεδιασμός και μεθοδολογία της έρευνας

4.1 Συμμετέχοντες

Ως πληθυσμός τη έρευνας ορίστηκε το σύνολο των μη φυσικών ομιλητών που διδάσκονται την ελληνική ως Γ2 στις στρατιωτικές σχολές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Η εξεύρεση του δείγματος έγινε

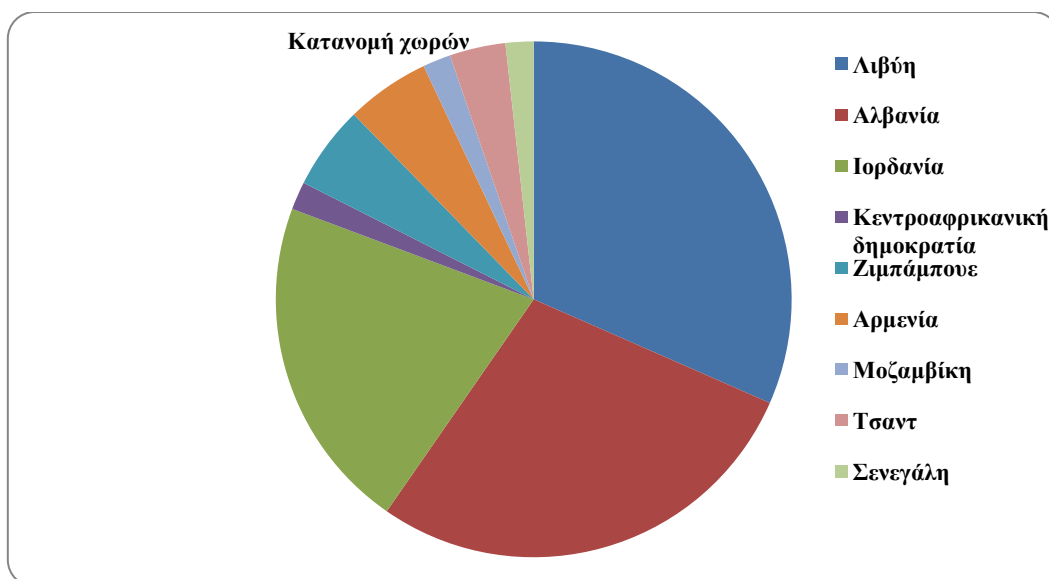
---

⁴ Με το ερώτημα αυτό επιχειρείται να διερευνηθεί οποιαδήποτε πληροφορία προϋπάρχει μέσα στη λέξη ή γύρω από αυτή και είναι δυνατό να παίξει καθοριστικό ρόλο στην κατανόηση της σημασίας της στη Γ2.

στη Θεσσαλονίκη. Για τον λόγο αυτό η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε ένα πανεπιστημιακό φορέα, τη ΣΣΑΣ Θεσσαλονίκης και ειδικότερα στους αλλοδαπούς φοιτητές της σχολής.

Η μέθοδος δειγματοληψίας που χρησιμοποιήθηκε ήταν η στοχευμένη δειγματοληψία (targeted sampling). Η υπό διερεύνηση μονάδα δειγματοληψίας προέρχεται από τον παραπάνω χώρο και αποτελείται από 57 αλλοδαπούς φοιτητές της ΣΣΑΣ, 44 άντρες και 13 γυναίκες, οι οποίοι παρακολουθούσαν μαθήματα ελληνικής γλώσσας κατά το πρώτο και δεύτερο έτος των σπουδών τους στη σχολή. Τριάντα από τους συμμετέχοντες (30 άντρες) κατάγονταν από αραβικές χώρες, οκτώ από αφρικανικές (5 άντρες και 3 γυναίκες), δεκαέξι (6 άντρες και 10 γυναίκες) από την Αλβανία και τρεις (3 άντρες) από την Αρμενία (Σχήμα 1). Θεωρήθηκε, μάλιστα, ότι, καθώς η υπό διερεύνηση μονάδα δειγματοληψίας αποτελεί μία από τις δύο⁵ στρατιωτικές σχολές στις οποίες γίνονται δεκτοί προς φοίτηση αλλοδαποί φοιτητές, αντιπροσωπεύει σε ικανοποιητικό βαθμό τον συνολικό πληθυσμό των αλλοδαπών φοιτητών των στρατιωτικών σχολών που διδάσκονται την ελληνική γλώσσα στην Ελλάδα.

Σχήμα 1. Οι χώρες προέλευσης των συμμετεχόντων στην έρευνα

4.2 Μετρήσεις

Για τη συλλογή των πληροφοριών από τους διδασκόμενους, στην παρούσα εργασία, χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο, με σκοπό να εντοπιστούν διαμέσου συγκεκριμένων ερωτήσεων οι στρατηγικές που

⁵ Η άλλη είναι η Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων με έδρα την Αθήνα.

υιοθετούν όσον αφορά την κατανόηση του λεξιλογίου οι διδασκόμενοι την ελληνική ως Γ2. Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε αποτελεί τροποποίηση, βάσει των αναγκών της συγκεκριμένης έρευνας, του ερωτηματολογίου που χρησιμοποίησε σε ανάλογη έρευνα ο Quian (2004:169) και ήταν κλειστό με ερωτήσεις τύπου Likert. Στηρίζεται από θεωρητική άποψη στην ταξινόμια των στρατηγικών για την εκμάθηση του λεξιλογίου στη Γ2, όπως αυτή διαμορφώθηκε από τον Schmitt (1997).

Το πρώτο μέρος του ερωτηματολογίου αναφέρεται στα χαρακτηριστικά εκείνα που συνθέτουν το ατομικό προφίλ του συμμετέχοντα και είναι πιθανό να επηρεάσουν την επιλογή ορισμένων στρατηγικών έναντι άλλων⁶. Περιλαμβάνει πέντε ερωτήσεις που αναφέρονται στο έτος σπουδών, στο τμήμα της σχολής, στο φύλο, στην ηλικία και στη χώρα προέλευσης των συμμετεχόντων στην έρευνα.

Το δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου επικεντρώνεται σε δύο γενικά ερωτήματα συναφή με τις ερευνητικές υποθέσεις της παρούσας εργασίας. Το πρώτο έχει σχέση με τους τρόπους δράσης των συμμετεχόντων στην έρευνα κατά την προσπάθειά τους να κατανοήσουν μια άγνωστη λέξη στην ελληνική γλώσσα και το δεύτερο με τις πρακτικές που διευκολύνουν την παραπάνω διαδικασία. Στο πρώτο ερώτημα, ως εναλλακτικές απαντήσεις, προτείνονται έξι τρόποι αντιμετώπισης μιας άγνωστης λέξης μέσα στο κείμενο. Στο δεύτερο ερώτημα περιγράφονται έξι πρακτικές διαχείρισης που διευκολύνουν την κατανόηση των άγνωστων λέξεων. Επίσης, στους συμμετέχοντες στην έρευνα δίνεται η δυνατότητα να δηλώσουν τουλάχιστον δύο τρόπους αντιμετώπισης ή πρακτικές διαχείρισης των άγνωστων λέξεων σε καθένα από τα δύο ερωτήματα, ενώ τους ζητείται να καταγράψουν -εφόσον υπάρχει- τον δικό τους τρόπο δράσης, ο οποίος συμπεριλαμβάνεται κάτω από την επιλογή «Άλλο». Οι ερωτήσεις κλειστού τύπου παίρνουν τιμές κλίμακας τεσσάρων βαθμών, στην οποία το 1 σημαίνει συχνά, το 2 μερικές φορές, το 3 σπάνια, και το 4 ποτέ.

Η εξωτερική αξιοπιστία (external reliability) των μετρήσεων μέσω του ερωτηματολογίου διασφαλίστηκε με την τεχνική ελέγχου-μετελέγχου (test-retest) (Τσοπάνογλου 2000:159-160), καθώς το ίδιο ερωτηματολόγιο δόθηκε προς συμπλήρωση σε 10 αλλοδαπούς φοιτητές που παρακολουθούσαν μαθήματα ελληνικών, δύο φορές σε διάστημα οκτώ ημερών, την πρώτη, δηλαδή, και την όγδοη μέρα του παραπάνω χρονικού διαστήματος. Για την εσωτερική αξιοπιστία των μετρήσεων (internal reliability) χρησιμοποιήθηκε ο δείκτης Alpha του Cronbach .

Όσον αφορά την εγκυρότητά του περιεχομένου (content validity), της εννοιολογικής κατασκευής (construct validity) και σε σχέση με το κριτήριο της εγγυρότητας (criterion validity), τόσο ο τρόπος κατασκευής του ερωτηματολογίου όσο και τα μοντέλα στατιστικής επεξεργασίας που χρησιμοποιήθηκαν

---

⁶ Αν και στην παρούσα έρευνα, λόγω του περιορισμένου αριθμού του δείγματος αυτό δεν κατέστη δυνατό.

είναι σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία. Επιπροσθέτως, θεωρήθηκε σκόπιμη η διαμόρφωση των ερωτημάτων του ερωτηματολογίου βάσει των ερευνητικών υποθέσεων και της τεχνικής της συμφωνίας από άλλους ερευνητές (Litwin 1995, Φίλιας 1996, Τσοπάνογλου 2000).

Τέλος, αξίζει τον κόπο να σημειωθεί πως η συμμετοχή των διδασκόντων στην έρευνα, με απαντήσεις σε ερωτήσεις ανοικτού τύπου, διασφάλισε βάσει της διαδικασίας της τριγωνοποίησης (triangulation), την αξιοπιστία και την εγκυρότητά της (Μάγος 2005:7). Οι ερωτήσεις στους διδάσκοντες, με τη μορφή συνέντευξης, πραγματοποιήθηκαν ένα μήνα μετά τη διεξαγωγή της έρευνας.

5 Αποτελέσματα της έρευνας

5.1 Πώς οι διδασκόμενοι τη δεύτερη/ξένη γλώσσα προσεγγίζουν τις άγνωστες λέξεις;

Στον Πίνακα 1 που ακολουθεί παρουσιάζονται συνοπτικά οι απαντήσεις στο πρώτο ερώτημα του ερωτηματολογίου που αφορά στην υιοθέτηση συγκεκριμένων τρόπων δράσης (στρατηγικών) από τους συμμετέχοντες στην έρευνα για την κατανόηση του λεξιλογίου στη Γ2. Η εσωτερική αξιοπιστία του ερωτήματος κρίνεται ως ικανοποιητική με δείκτη α του Cronbach = 0,713. Η κατανόηση της σημασίας μιας λέξης μέσω των συμφραζομένων είναι η πιο συχνή και δημοφιλής στρατηγική που υιοθετούν οι συμμετέχοντες στην έρευνα. Το 45,6% των συμμετεχόντων απάντησε ότι *συχνά* χρησιμοποιεί τα συμφραζόμενα για την κατανόηση της σημασίας μιας λέξης, ενώ το 17,5% *μερικές φορές*.

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα, δήλωσαν, επίσης, πως συνηθίζουν να ζητούν βοήθεια από τους συμφοιτητές τους σε περίπτωση που αδυνατούν να κατανοήσουν μια λέξη. Αναλυτικότερα, το 12,3% από αυτούς σημείωσε ότι *συχνά* απευθύνεται σε κάποιον συμφοιτητή προκειμένου να βοηθηθεί στην κατανόηση μιας άγνωστης λέξης, ενώ το ποσοστό των συμμετεχόντων στην έρευνα που *μερικές φορές* ενεργούν με αυτόν τον τρόπο ανέρχεται στο 42,1%.

Όσον αφορά τη χρήση λεξικού για την αναζήτηση σε αυτό της σημασίας μιας άγνωστης λέξης, αποδείχτηκε πως η πρακτική αυτή αποτελεί μια από τις αγαπημένες συνήθειες των συμμετεχόντων στην έρευνα, καθώς το 10,5% σημείωσε ότι *συχνά* χρησιμοποιεί το λεξικό για την αναζήτηση της σημασίας μιας λέξης, ενώ το ποσοστό ανέρχεται στο 38,6% στην κατηγορία *μερικές φορές* για τους ίδιους συμμετέχοντες. Επιπροσθέτως, το 19,3% του δείγματος σημείωσε ότι *συχνά* απευθύνεται στον δάσκαλο της Γ2 για την

ερμηνεία της άγνωστης λέξης, ενώ τον ίδιο τρόπο δράσης υιοθετεί *μερικές φορές* το 38,6% των συμμετεχόντων στην έρευνα.

Επιπλέον, το 17,5% των συμμετεχόντων δήλωσε ότι *συχνά* καταγράφει μια λέξη, για να ελέγξει τη σημασία της αργότερα, ενώ στην κατηγορία *μερικές φορές*, για την ίδια ερώτηση, το ποσοστό ανέρχεται στο 21,1%. Σε σύγκριση με τις προηγούμενες στρατηγικές, η αναζήτηση της σημασίας της λέξης σε διδακτικά εγχειρίδια, δεν παρουσίασε τόσο υψηλά ποσοστά χρήσης. Μάλιστα το ποσοστό υιοθέτησης του συγκεκριμένου τρόπου δράσης στην κατηγορία *συχνά* ανέρχεται στο 8,8%.

Αξίζει τον κόπο να αναφερθεί στο σημείο αυτό ότι μόνο ένας από τους συμμετέχοντες στην έρευνα (ποσοστό 1,8%) δήλωσε στην κατηγορία *μερικές φορές* ότι υιοθετεί στρατηγική για την κατανόηση του λεξιλογίου που διαφοροποιείται από αυτές που έχουν καταγραφεί στο ερωτηματολόγιο της παρούσας έρευνας. Εύλογα, βέβαια, μπορεί να τεθεί το ερώτημα ποιες από τις στρατηγικές που εντοπίστηκαν παρουσιάζουν υψηλότερη συχνότητα χρήσης.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ	Συχνά	Μερικές φορές	Σπάνια	Ποτέ
Κατανόω τη σημασία από τα συμφραζόμενα	26 (45,6%)	10 (17,5%)	14 (24,6%)	7 (12,3%)
Χρησιμοποιώ λεξικό	6 (10,5%)	22 (38,6%)	17 (29,8%)	12 (21,1%)
Ψάχνω τη λέξη σε διδακτικά εγχειρίδια	5 (8,8%)	27 (47,4%)	16 (28,1%)	9 (15,7%)
Ρωτώ το δάσκαλο της ξένης γλώσσας	11 (19,3%)	22 (38,6%)	17 (29,8%)	7 (12,3%)
Ρωτώ έναν συμφοιτητή	7 (12,3%)	24 (42,1%)	21 (36,8%)	5 (8,8)
Καταγράφω τη λέξη, για να την ελέγξω αργότερα	10 (17,5%)	12 (21,1%)	19 (33,3%)	16 (28,1%)
Άλλο/ Χρησιμοποιώ τη λέξη κατά τη συνομιλία μου με φυσικούς ομιλητές και κρίνω από τις αντιδράσεις τους		1 (1,8%)		

Πίνακας 1. Η συχνότητα των υιοθετούμενων στρατηγικών από τους διδασκόμενους τη Γ2 σε σχέση με τις άγνωστες λέξεις κατά την κατανόηση κειμένων (n=57)

Βέβαια, όταν ορίζεται μια κλίμακα τεσσάρων σημείων σε αντιστοιχία με τις τέσσερις κατηγορίες συχνότητας (*συχνά* = 1, *μερικές φορές* = 2, *σπάνια* = 3, *ποτέ* = 4), προκύπτει η μέση ταξινόμηση των αναφερόμενων τρόπων δράσης. Από τον Πίνακα 2 γίνεται φανερό ότι οι 57 συμμετέχοντες στην έρευνα πεδίου, όταν συναντούν κάποια άγνωστη λέξη στο κείμενο επιχειρούν, όσον αφορά τις υιοθετούμενες

στρατηγικές, πρωτίστως να εκμαιεύσουν τη σημασία της μέσω των συμφραζομένων. Αν δεν το καταφέρουν, απευθύνονται στη συνέχεια στον διδάσκοντα τους, ρωτούν τους συμφοιτητές τους, ψάχνουν τη συγκεκριμένη λέξη σε διδακτικά εγχειρίδια ή τέλος χρησιμοποιούν λεξικό. Στις λιγότερο συχνά υιοθετούμενες και άρα λιγότερο δημοφιλείς στρατηγικές τους, συμπεριλαμβάνονται η καταγραφή μιας λέξης με στόχο να ελεγχθεί η σημασία της αργότερα και η χρήση κάποιου λεξικού .

ΕΡΩΤΗΜΑ	1.1	1.4	1.5	1.3	1.2	1.6	1.7
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ	Κατανόω τη σημασία από τα συμφραζόμενα	Ρωτώ τον δάσκαλο της ξένης γλώσσας	Ρωτώ έναν συμφοιτητή	Ψάχνω τη λέξη σε διδακτικά εγχειρίδια	Χρησιμοποιώ λεξικό	Καταγράφω τη λέξη, για να την ελέγξω αργότερα	Άλλο
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	2,96	2,65	2,58	2,49	2,39	2,28	,00
ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	1,101	,935	,823	,869	,940	1,065	

Πίνακας 2. Ταξινόμηση των συχνοτήτων των υιοθετούμενων στρατηγικών από τους διδασκόμενους τη Γ2 σε σχέση με τις άγνωστες λέξεις κατά την κατανόηση κειμένων (n=57)

5.2 Ποιες πρακτικές βοηθούν στην κατανόηση της σημασίας των λέξεων στη δεύτερη/ ξένη γλώσσα;

Στον Πίνακα 3 που ακολουθεί παρουσιάζονται συνοπτικά οι απαντήσεις στο δεύτερο ερώτημα του ερωτηματολογίου που αφορά στην καταγραφή των πρακτικών που διευκολύνουν την κατανόηση της σημασίας των λέξεων στη Γ2. Η εσωτερική αξιοπιστία του ερωτήματος κρίνεται ως καλή με δείκτη α του Cronbach = 0,839. Ο παράγοντας που διευκολύνει περισσότερο από όλους στην κατανόηση της σημασίας των λέξεων είναι οι γενικότερες γνώσεις πάνω στο εξεταζόμενο θέμα. Γύρω στο 36,8% των συμμετεχόντων στην έρευνα δήλωσε ότι *συχνά* χρησιμοποιεί τις γενικότερες γνώσεις του για το θέμα προκειμένου να κατανοήσει τη σημασία των άγνωστων λέξεων, ενώ το 31,6% *μερικές φορές*.

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα δήλωσαν, επίσης, ότι *συχνά* και σε ποσοστό 42,1 % κατανοούν τη σημασία μιας άγνωστης λέξης με τη βοήθεια των άλλων λέξεων που υπάρχουν στην ίδια πρόταση, ενώ ένα ποσοστό γύρω στο 17,5% σημείωσε ότι ενεργεί έτσι *μερικές φορές*. Ένα ακόμη αξιοσημείωτο αποτέλεσμα αποτελεί η αναλογία των συμμετεχόντων που επιχειρεί να κατανοήσει τη σημασία της

άγνωστης λέξης μέσω του τμήματός της που είναι, κατά περίπτωση, γνωστό. Γύρω στο 31,6% δήλωσε ότι συχνά ενεργεί με αυτόν τον τρόπο, ενώ το 31,6% μερικές φορές.

Επιπλέον, σε σημαντικό παράγοντα για την κατανόηση των άγνωστων λέξεων αναδείχθηκε η εξέταση των γραμματικών ενδείξεων. Το 33,3% του δείγματος δήλωσε ότι εξετάζει συχνά τις γραμματικές ενδείξεις προκειμένου να βοηθηθεί στην κατανόηση της σημασίας μιας άγνωστης λέξης, ενώ γύρω στο 29,8% δήλωσε ότι μερικές φορές ενεργεί κατά αυτόν τον τρόπο.

Τέλος, για την περίπτωση κατανόησης της σημασίας των λέξεων βάσει αυτών που αναφέρονται στην παράγραφο, το 38,6% των συμμετεχόντων στην έρευνα δηλώνει ότι συχνά κατανοεί τις λέξεις βάσει αυτών που γράφονται στην παράγραφο ή στο κείμενο, ενώ το 17,5% των συμμετεχόντων στην έρευνα ενεργεί κατά αυτόν τον τρόπο μερικές φορές. Ως τελευταία επιλογή αναφέρεται η αναζήτηση ανάλογων, από φωνολογική άποψη, λέξεων σε άλλες γλώσσες με τα αντίστοιχα ποσοστά να διαμορφώνονται σε 19,3% και 36,8% αντίστοιχα. Κανένας από τους συμμετέχοντες δεν ανέφερε κάποιον άλλο παράγοντα που να επιδρά σημαντικά στην κατανόηση του λεξιλογίου. Για αυτό και οι δύο τελευταίες πρακτικές που αναφέρθηκαν χαρακτηρίστηκαν ως οι λιγότερο συχνά χρησιμοποιούμενες.

Πρακτικές που διευκολύνουν την κατανόηση	Συχνά	Μερικές φορές	Σπάνια	Ποτέ
Εξετάζω τις γραμματικές ενδείξεις	19 (33,3%)	17 (29,8%)	13 (22,8%)	8 (14%)
Κατανοώ τη σημασία με τη βοήθεια άλλων λέξεων στην πρόταση	24 (42,1%)	10 (17,5%)	6 (10,5%)	17 (29,8%)
Χρησιμοποιώ τις γνώσεις μου για το θέμα	21 (36,8%)	18 (31,6%)	12 (21,1%)	6 (10,5%)
Εξετάζω αν κάποιο τμήμα της λέξης μου είναι γνωστό	18 (31,6%)	18 (31,6%)	13 (22,8%)	8 (14%)
Κατανοώ τη λέξη βάσει όσων γράφονται στην παράγραφο ή στο κείμενο	22 (38,6%)	10 (17,5%)	18 (31,6%)	7 (12,3%)
Αναζητώ ανάλογες λέξεις σε άλλες ξένες γλώσσες	11 (19,3%)	21 (36,8%)	18 (31,6%)	7 (12,3%)
Άλλο	-	-	-	-

Πίνακας 3. Η συχνότητα των πρακτικών που παίζουν σημαντικό ρόλο για την κατανόηση των άγνωστων λέξεων από τους διδασκόμενους τη Γ2 (n=57)

Όπως προκύπτει από την ταξινόμηση των παραγόντων που παίζουν σημαντικό ρόλο στην κατανόηση του λεξιλογίου, σύμφωνα με τον Πίνακα 4 που ακολουθεί, η πρακτική που διευκολύνει περισσότερο την κατανόηση του λεξιλογίου είναι η χρησιμοποίηση των γενικότερων γνώσεων για το θέμα. Αν δεν

αρκέσουν αυτές, αντλείται βοήθεια από τη γενικότερη σημασία όσων αναφέρονται στην παράγραφο ή στο εκάστοτε εξεταζόμενο κείμενο ή το μέρος του λόγου στο οποίο κατατάσσεται η εξεταζόμενη λέξη. Τέλος, μια ακόμη πρακτική που διευκολύνει την κατανόηση της σημασίας των λέξεων είναι οι μορφολογικές ενδείξεις των λέξεων, οι οποίες συντελούν θετικά στην κατανόηση της σημασίας τους.

Ερώτημα	1.3	1.5	1.1	1.4	1.2	1.6
Πρακτική	Χρησιμοποιώ τις γνώσεις μου για το θέμα	Κατανόω τη λέξη βάσει όσων γράφονται στην παράγραφο ή στο κείμενο	Εξετάζω τις γραμματικές ενδείξεις	Εξετάζω αν κάποιο τμήμα της λέξης μου είναι γνωστό	Κατανόω τη σημασία με τη βοήθεια άλλων λέξεων στην πρόταση	Αναζητώ ανάλογες λέξεις σε άλλες ξένες γλώσσες
Συντομογραφική απόδοση	Γενικές γνώσεις	Γενική σημασία	Μέρος του λόγου	Μορφολογικές ενδείξεις	Συνταγματικές ενδείξεις	Φωνολογικές ενδείξεις
Μέσος όρος	2,95	2,82	2,82	2,81	2,72	2,63
Τυπική απόκλιση	1,007	1,088	1,054	1,043	1,292	,938

Πίνακας 4. Ταξινόμηση των παραγόντων που επιδρούν στην κατανόηση άγνωστων λέξεων

5.3 Φύλο και υιοθετούμενες στρατηγικές κατανόησης του λεξιλογίου

Για τον έλεγχο του ερευνητικού ερωτήματος που αφορά στην ύπαρξη συνάφειας μεταξύ φύλων και υιοθετούμενων στρατηγικών από τους αλλοδαπούς φοιτητές στη ΣΣΑΣ Θεσσαλονίκης σχετικά με την κατανόηση του λεξιλογίου στη Γ2 διερευνήθηκε η ύπαρξη ή μη συνάφειας μεταξύ συγκεκριμένων χαρακτηριστικών. Για κάθε ενδιαφέρουσα συσχέτιση εφαρμόστηκε ο έλεγχος ανεξαρτησίας χ^2 του Pearson και υπολογίστηκε ο συντελεστής συνάφειας V του Cramer.

Ειδικότερα, στο τρίτο ερευνητικό ερώτημα δεν διαπιστώθηκε συνάφεια μεταξύ των υιοθετούμενων στρατηγικών κατανόησης του λεξιλογίου και του φύλου των συμμετεχόντων στην έρευνα, διότι τόσο ο συνολικός αριθμός των συμμετεχόντων (57 άτομα) όσο και ο μικρός αριθμός των γυναικών (13 άτομα) - λόγω της φύσης του χώρου⁷ που έγινε η έρευνα- δεν επέτρεψε την εξαγωγή συμπερασμάτων άξιων αναφοράς, χωρίς την ομαδοποίηση των δεδομένων. Ο στατιστικός έλεγχος χ^2 έδειξε ότι δεν υπάρχει

⁷ Στις στρατιωτικές σχολές φοιτούν κατά πλειοψηφία άντρες.

στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ των υιοθετούμενων στρατηγικών και του φύλου των συμμετεχόντων στην έρευνα.

6 Τα αποτελέσματα της έρευνας στους διδάσκοντες

Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας όσον αφορά στις ερωτήσεις ανοικτού τύπου που ετέθησαν στους διδάσκοντες κατά τη διεξαγωγή της συνέντευξης. Αξίζει τον κόπο να σημειωθεί ότι και οι τρεις διδάσκοντες που πήραν μέρος στη έρευνα είχαν κατά μέσο όρο δύο έτη διδασκαλίας στη ΣΣΑΣ Θεσσαλονίκης και οι δύο από τους τρεις ήταν κάτοχοι μεταπτυχιακού διπλώματος σπουδών σχετικού με τη διδασκαλία της Γ2. Δίδασκαν στους πρωτοετείς και δευτεροετείς αλλοδαπούς φοιτητές της σχολής το μάθημα «Ελληνική Γλώσσα» και χαρακτήρισαν την επίδοση των διδασκομένων στο συγκεκριμένο μάθημα και οι τρεις ως «καλή».

6.1 Πρώτο ερώτημα: *Με ποιον τρόπο γίνεται η διδασκαλία του λεξιλογίου;*

Στο ερώτημα αυτό οι διδάσκοντες απάντησαν ότι συνήθως αρχικά ωθούν τους διδασκόμενους στο να καταλάβουν τη σημασία των άγνωστων λέξεων με τη βοήθεια των συμφραζομένων, ενώ, σε δεύτερο στάδιο, προσπαθούν οι ίδιοι να αποδώσουν τη σημασία τους περιφραστικά με τη βοήθεια των ήδη γνωστών λέξεων. Σε τρίτο στάδιο ρωτούν τους συνδιδασκόμενούς τους και μόνο στο τέλος, και εφόσον δεν είναι δυνατή η εύρεση της σημασίας της λέξης, δίνουν οι ίδιοι οι διδάσκοντες την ερμηνεία της.

Ως συμπληρωματικές στρατηγικές για την κατανόηση του λεξιλογίου οι διδάσκοντες ανέφεραν:

- ✓ τη χρήση λεξικού -σε περιπτώσεις που οι διδασκόμενοι έχουν τη δυνατότητα να το χρησιμοποιήσουν-
- ✓ τη διδασκαλία του λεξιλογίου μέσω εκπαιδευτικών παιχνιδιών, όπως είναι για παράδειγμα το scrabble
- ✓ και τη διδασκαλία του λεξιλογίου ανά θεματική κατηγορία.

6.2 Δεύτερο ερώτημα: *Διδάσκετε κάποιες στρατηγικές κατανόησης λεξιλογίου και αν ναι, σε ποιο στάδιο των μαθημάτων;*

Στο ερώτημα αυτό και οι τρεις διδάσκοντες απάντησαν ότι διδάσκουν στρατηγικές για την κατανόηση του λεξιλογίου, αλλά σε διαφορετική φάση ο καθένας. Ο ένας από αυτούς δήλωσε ότι τις διδάσκει άπαξ στην

αρχή των μαθημάτων, ο δεύτερος μόνο όταν πρόκειται να ακολουθήσει κάποια διαγνωστική ή εξεταστική δοκιμασία και ο τρίτος καθόλη τη διάρκεια των μαθημάτων.

6.3 Τρίτο ερώτημα: Ποιες είναι αυτές οι στρατηγικές; Μπορείτε να αναφερθείτε σε αυτές πιο αναλυτικά;

Στην ερώτηση αυτή οι διδάσκοντες την ελληνική ως Γ2 ανέφεραν ότι οι πιο συνηθισμένες στρατηγικές που υιοθετούν για τη διδασκαλία του λεξιλογίου είναι:

- ✓ η κατανόηση της σημασίας των λέξεων με τη βοήθεια των συμφραζομένων
- ✓ ο χωρισμός της λέξης στα μέρη από τα οποία αποτελείται (θέμα, κατάληξη⁸ κ.τ.λ.), ώστε οι διδασκόμενοι να επιχειρήσουν να εκμαιεύσουν τη σημασία της και
- ✓ η αναγνώριση της σημασίας των λέξεων μέσω της σύνδεσής τους με παρόμοιες ηχητικά λέξεις από άλλες γλώσσες που ήδη γνωρίζουν.

Οι απαντήσεις των διδασκόντων στα ερωτήματα της έρευνας όσον αφορά τις στρατηγικές που διδάσκουν συμβαδίζουν με τις στρατηγικές εκείνες που δηλώνουν ότι χρησιμοποιούν οι διδασκόμενοι για την κατανόηση του λεξιλογίου, όπως είναι η εξαγωγή της σημασίας της άγνωστης λέξης με τη βοήθεια των συμφραζομένων και ο χωρισμός της λέξης σε μέρη από μορφολογική άποψη. Ωστόσο, τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας θα μπορούσαν να βοηθήσουν τους διδάσκοντες να προσανατολιστούν στο μέλλον στη διδασκαλία στρατηγικών που δήλωσαν ότι χρησιμοποιούν συνειδητά ή ασυνείδητα οι διδασκόμενοι, ενώ οι ίδιοι δεν τις διδάσκουν.

7 Συμπεράσματα

Αναλυτικότερα, από την έρευνα στους διδασκόμενους το πιο σημαντικό εύρημα ήταν ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνα στη μεγαλύτερή τους πλειοψηφία δήλωσαν πως επιδιώκουν να κατανοήσουν τη σημασία των άγνωστων λέξεων ενός κειμένου με τη βοήθεια των συμφραζομένων. Το εύρημα αυτό πιθανώς οφείλεται στη σχέση αλληλεπίδρασης μεταξύ κειμένου και αναγνώστη και είτε συμφωνεί είτε διαφωνεί με τα ευρήματα προηγούμενων μελετών. Επικυρώνει, κατά αυτόν τον τρόπο, τα αποτελέσματα των ερευνών των Gu & Johnson's (1996) και του Quian (2004) στις οποίες η κατανόηση της σημασίας των άγνωστων λέξεων ενός κειμένου από τα συμφραζόμενα αναδεικνύεται ως μια ιδιαίτερα σημαντική

---

⁸ Στην καταγραφή της απάντησης χρησιμοποιείται αυτολεξεί η ορολογία που χρησιμοποιήθηκε από τους ίδιους τους διδάσκοντες.

στρατηγική. Ωστόσο, στην έρευνα του Schmitt (1997) η παραπάνω στρατηγική χαρακτηρίζεται ως μη δημοφιλής.

Το δεύτερο πιο σημαντικό εύρημα ήταν ότι η κατανόηση της σημασίας μιας άγνωστης λέξης διευκολύνεται από τις γενικότερες γνώσεις που ενδέχεται να έχει ο διδασκόμενος τη Γ2 σε σχέση με το προς μελέτη θέμα και υποστηρίζεται σημαντικά από τις άλλες λέξεις της πρότασης. Το εύρημα αυτό, πιθανώς, επιβεβαιώνει τη δύναμη του συνταγματικού άξονα των λέξεων μέσα στην πρόταση, αλλά κυρίως ενισχύει την ανάγκη για ολιστική αντιμετώπιση όλων των ζητημάτων που έχουν σχέση με τη διδασκαλία του λεξιλογίου, καθώς οι γενικές γνώσεις πάνω σε ένα θέμα συντελούν στην κατανόηση του λεξιλογίου που χρησιμοποιείται για τη λεπτομερή παρουσίασή του.

Το τρίτο πιο σημαντικό εύρημα ήταν ότι δεν διαπιστώθηκε συσχέτιση μεταξύ φύλου και τρόπων δράσης ή παραγόντων που επιδρούν καταλυτικά στην κατανόηση του λεξιλογίου. Το εύρημα αυτό, μολονότι, πιθανώς, οφείλεται στο μικρό αριθμό των γυναικών που πήραν μέρος στην έρευνα, αποτελεί μια πρώτη ένδειξη για το ότι δεν υφίσταται, τουλάχιστον στις στρατιωτικές σχολές, διαφοροποίηση όσον αφορά το φύλο σε σχέση με τις υιοθετούμενες στρατηγικές, ενώ οποιεσδήποτε διαφορές παρατηρηθούν απαιτείται να μελετηθούν στη βάση κοινωνιογλωσσικών παραμέτρων.

Εξετάζοντας αντιπαραθετικά τα αποτελέσματα της έρευνας που πραγματοποιήθηκε σε διδάσκοντες και διδασκόμενους στην ίδια σχολή, οι διδασκόμενοι επιβεβαίωσαν τη χρήση των συμφραζομένων και την ανάλυση της λέξης στα μέρη από τα οποία αποτελείται από μορφολογική άποψη προκειμένου να κατανοήσουν τη σημασία της. Δεν επιβεβαίωσαν, ωστόσο, ως στρατηγική την αναζήτηση ανάλογων λέξεων, από φωνολογική άποψη, σε άλλες γλώσσες προκειμένου να κατανοήσουν τη σημασία των άγνωστων λέξεων με τις οποίες έρχονται αντιμέτωποι.

Επιπλέον, συμφωνία μεταξύ των απαντήσεων διδασκόντων και διδασκόμενων, παρατηρήθηκε ως προς τη στρατηγική της προσφυγής στη βοήθεια του διδάσκοντα ή των συμμαθητών από τους διδασκόμενους την ελληνική ως Γ2 στη ΣΣΑΣ Θεσσαλονίκης όσον αφορά την κατανόηση του λεξιλογίου. Τέλος, και οι διδάσκοντες και οι διδασκόμενοι δήλωσαν αποφυγή της στρατηγικής που συνδέεται με τη καταγραφή των άγνωστων λέξεων του κειμένου και την αναζήτηση της σημασίας τους αργότερα σε κάποιο λεξικό ή διδακτικό εγχειρίδιο.

8 Συζήτηση

Από την παρούσα έρευνα διαπιστώθηκε ότι οι διδάσκοντες στη ΣΣΑΣ Θεσσαλονίκης λειτουργούν διευκολυντικά και εμπνευστικά σε σχέση με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι διδασκόμενοι στην

κατανόηση του λεξιλογίου. Αντιμετωπίζουν τους διδασκόμενους ως ενηλίκους και επιδιώκουν να τους μετατρέψουν σε, όσο γίνεται περισσότερο, ανεξάρτητους χρήστες της γλώσσας ωθώντας τους στη χρήση στρατηγικών. Η χρήση στρατηγικών, ωστόσο, απαιτεί την αξιοποίηση της προϋπάρχουσας εμπειρίας και την ενεργοποίηση του κριτικού στοχασμού από το χώρο της εκμάθησης γλωσσών γενικότερα.

Είναι γεγονός ότι οι διδασκόμενοι εφαρμόζουν τις στρατηγικές γενικότερα και τις στρατηγικές κατανόησης λεξιλογίου ειδικότερα όταν και όσο συχνά αυτοί θέλουν, ανεξάρτητα από το αν τους τις έχουν διδάξει οι δάσκαλοί τους (Ραβίτσι Takáč 2008:132, Psaltou-Joycey 2010:249). Η υιοθέτηση στρατηγικών, όμως, κατά την εκμάθηση της Γ2 αποτελεί στοιχείο διαφοροποίησης μεταξύ των διδασκομένων (Stern 1986), το οποίο εξελίσσεται δυναμικά και υπόκειται σε συνεχείς αλλαγές. Για αυτό θεωρείται σκόπιμο η χρήση στρατηγικών κατανόησης του λεξιλογίου να αποτελεί αντικείμενο διδασκαλίας και εξάσκησης μέχρι η εφαρμογή τους να γίνεται σχεδόν αυτόματα από τους διδασκόμενους.

Κρίνεται, ωστόσο, απαραίτητο να αναφερθεί πως η παρούσα έρευνα υπόκειται σε ορισμένους περιορισμούς. Καταρχάς η έρευνα αυτή ήταν στοχευμένη σε ένα συγκεκριμένο πληθυσμό διδασκομένων την ελληνική ως Γ2 και για αυτό το δείγμα που χρησιμοποιήθηκε ήταν σχετικά μικρό. Επιπλέον, ήταν αναμενόμενο ότι, καθώς η έρευνα αυτή πραγματοποιήθηκε σε μια στρατιωτική σχολή, ο αριθμός των γυναικών που συμμετείχαν σε αυτή ήταν λιγιστός, δεδομένο που από την αρχή λειτουργεί αρνητικά όσον αφορά την ισόποση συμμετοχή ανδρών και γυναικών στη διεξαγωγή της.

Εύλογα θα μπορούσε να διατυπωθεί το ερώτημα κατά πόσο οι στρατηγικές που δήλωσαν πως υιοθετούν οι συμμετέχοντες στην έρευνα μέσω ερωτηματολογίου αντιστοιχούν σε αυτές που υιοθετούν στην πραγματικότητα. Για αυτόν τον λόγο πραγματοποιήθηκε έρευνα με ερωτήσεις ανοιχτού τύπου στους διδάσκοντές τους με απώτερο στόχο τη διασφάλιση της αξιοπιστίας της έρευνας -στον βαθμό που αυτό είναι δυνατό- μέσω της διαδικασίας της τριγωνοποίησης/διασταύρωσης των στοιχείων. Περαιτέρω έρευνα για το θέμα αυτό βρίσκεται σε εξέλιξη.

Βιβλιογραφία

- Ahmed, M. O. (1989). 'Vocabulary learning strategies'. In P. Meara (ed.), *Beyond words*, (pp. 3-14). London: British Association for Applied Linguistics, in association with The Centre for Information on Language Teaching and Research.
- Catalán, R. M. J. (2003). Sex differences in L2 vocabulary learning strategies. *International Journal of Applied Linguistics* 13(1): 54-78.

- Chamot, A. & O' Malley J. M. (1990). *Learning strategies in Second Language Acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cohen, A. D. (1998). *Strategies in Learning and Using a Second Language*. Essex, U.K.: Longman.
- Erten, I. H. & M Williams (2008). A comparative look into how to measure the effectiveness of vocabulary learning strategies: through using percentages or correlation coefficients. *Journal of Language and Linguistic Studies* 42: 56-72.
- Gu, P. Y. & R. K. Johnson (1996). Vocabulary learning strategies and language learning outcomes. *Language learning* 46: 643-697.
- Gu, P. Y. (2002). Gender, Academic Major, and Vocabulary Learning Strategies of Chinese EFL Learners. *RELC Journal* 33(1): 35-54.
- Gu, P. Y. (2003). Vocabulary Learning in a Second Language: Person, Task, Context and Strategies. *Teaching English as a second or Foreign Language* 7(2): 1-26.
- Laufer, B. & J. Hulstijn (2001). Incidental vocabulary acquisition in a second language: The construct of task-induced involvement. *Applied Linguistics* 22: 1-26.
- Lessard-Clousto, M. (1997). Language Learning Strategies: An Overview for L2 Teachers. *The Internet TESL Journal* 3(12). <http://iteslj.org/Articles/Lessard-Clouston-Strategy.html>
- Litwin, M. S. (1995). *How to Measure Survey Reliability and Validity*. London: Sage Publications.
- Μάγος, Κ. (2005). Συνέντευξη ή παρατήρηση;: Η έρευνα στη σχολική τάξη. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων* 10: 5-19.
- Marttinen, M. (2008). *Vocabulary learning strategies used by upper secondary school students studying English as a second language*. A Pro Gradu Thesis in English, University of Jyväskylä.
- Meara, P. (1998). Review of second language vocabulary acquisition: A rationale for pedagogy. *Applied Linguistics* 19: 289-292.
- Meara, P. 1996. The classical research in L2 vocabulary acquisition. In G. Anderman & M. Rogers (eds), *Words, words, words: The translator and the language learner*, (pp. 27-40). Clevedon: Multilingual Matters.
- Mizumoto, A. 2010. *Exploring the art of vocabulary learning strategies: A closer look at Japanese EFL university students*. Tokyo: Kinseido.
- Nation, I. S. P. (1982). Beginning to learn foreign vocabulary: A review of the research. *RELC Journal* 13: 14-36.
- Nation, I. (2001). *Learning Vocabulary in Another Language*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Oxford, R.L. (1990). *Language Learning Strategies. What Every Teacher Should Know*. Boston: Heinle and Heinle Publishers.
- Oxford, R.L. (1992/1993). Language learning strategies in a nutshell: Update and ESL suggestions. *TESOL Journal* 2(2): 18-22.
- Parry, K. (1997). 'Vocabulary and comprehension: Two portraits'. In J. Coady & T. Huckin (eds), *Second language vocabulary acquisition: A rationale for pedagogy*, (pp. 55-68). Cambridge: Cambridge University Press.
- Pavičić Takač, V. (2008). *Vocabulary learning strategies and foreign language acquisition*. Clevedon, UK: Multilingual Matters.
- Psaltou-Joycey, A. (2010). *Language learning strategies in the foreign language classroom*. Thessaloniki: University Studio Press.
- Quian, D. D. (2004). 'Second language lexical interferencing: Preferences, perceptions, and practices'. In P. Bogaards & B. Laufer (eds), *Vocabulary in a Second Language*, (pp. 155-169). Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Read, J. (2002). 'Vocabulary and testing'. In N. Schmitt & M. McCarthy (eds), *Vocabulary: Description, Acquisition and Pedagogy*, (pp. 303-320). Cambridge: Cambridge University Press.
- Rubin, J. (1987). 'Learner strategies: Theoretical assumptions, research history and typology'. In A. Wenden & J. Rubin (eds), *Learner Strategies and Language Learning*, (pp. 15-29). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Sanaoui, R. (1995). Adult learners' approaches to learning vocabulary in second languages. *The Modern Language Journal* 79: 15-28.
- Schmitt, N. (1997). 'Vocabulary learning strategies'. In N. Schmitt & M. McCarthy (eds), *Vocabulary: Description, acquisition and pedagogy*, (pp. 199-227). Cambridge: Cambridge University Press.
- Schmitt, N. (2000). *Vocabulary in language teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Segalowitz, N., Watson, V. & Segalowitz, S. (1995). Vocabulary skill: Single-case assessment of automaticity of word recognition in a timed lexical decision task. *Second Language Research* 11: 121-136.
- Stern, H. H. (1986). *Fundamental Concepts of Language Teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Τσοπάνογλου, Α. (2000). *Μεθοδολογία της επιστημονικής έρευνας και εφαρμογές της στην αξιολόγηση της γλωσσικής κατάρτισης*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ζήτη.
- Üster, S. (2008). *The role of brain-based gender differences on the vocabulary learning and consolidation skills and strategies*. PhD diss., Middle East Technical University of Ankara.
- Φίλιας, Β. (1996). *Εισαγωγή στη μεθοδολογία και στις τεχνικές των κοινωνικών ερευνών*. Αθήνα:

Εκδόσεις Gutenberg.

Watkins, D. A. & Biggs J. B., eds. (1996). *The Chinese learner: Cultural, psychological and contextual influences*. Hong Kong and Melbourne: Comparative Education Research Centre, University of Hong Kong, and The Australian Council for Educational Research Ltd.

Για το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, © 2015

Στο πλαίσιο της Πράξης:

«ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΛΛΗΝΟΜΑΘΕΙΑΣ: ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ/ΕΚΜΑΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΩΣ ΞΕΝΗΣ/ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ»

Επιστημονικός Υπεύθυνος: Ι. Ν. Καζάζης

ΔΡΑΣΗ Π2β: Συστήματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης / επιμόρφωσης / κατάρτισης

Παραδοτέο: Π2β2 - Επιμόρφωση/Κατάρτιση από απόσταση των διδασκόντων την ελληνική ως δεύτερη γλώσσα

Ερευνήτρια:

Θωμαΐς Ρουσουλιώτη, ερευνήτρια του Κ.Ε.Γ., πτυχίο Ελληνικής Φιλολογίας και Δημοσιογραφίας & Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας (ΑΠΘ), Μ.Δ.Ε. στις Επιστήμες της Γλώσσας και της Επικοινωνίας (Α.Π.Θ.) και στην Εκπαίδευση Ενηλίκων (Ε.Α.Π.), PhD στην Εφαρμοσμένη Γλωσσολογία με ειδίκευση στη διδασκαλία της νέας ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας (Α.Π.Θ.)

Υπεύθυνες Παραδοτέου: Άννα Κοκκινίδου & Μαρία Δημητρακοπούλου